

n kwaad
kennend
wendiger
e kennis
lven uit
oedelijke
t. Onder
ne kost-
De rank,
gevoelen

leest het
Paulus:
opstan-
en word,
de door-
dagelijks
blik op
g. En de
eds nau-
ns. Alles
is; vrede
in alle
der het
een vrij

blijvend
Christus
ding.
v. A.

EN

ls.

et eerste
de de
De vraag
orden
gckelijking-
ng onzer
zj het
Heilige
n roeping
mogen zij
aken. Zij
ongen, er
haar de
oor Gods
in zouden
de Bron-
en, opdat
e maakte
r roeping
eping die
n lijdelijke
le kerken
er de on-
et publiek
verk moe-
d en elke
voor den
Hij over
ij kunnen
ft en het
De be-
tot zulk
blijve dus

ot nieuwe
ge Schrift
als men
j hier ge-

deren het
ie worden
met name
voornamen
haand ons
trouwe en
er de vele
t trachten
aangaande
geen hout-
de dogma-
poit raken
Gods en
Het zou
erkennen,
ontwikkeling
everd, een
uitbreiding
te stude-
geven, dat
overgegaan
heid te be-

ouden, dat
n, zoo kan
en aanzien
n. Toen zij
hierarchie,

hadden zij binnen den kring der organisatie tegen dwalingen op dat punt der belijdenis een vaak bangen strijd te voeren. Dit was reeds het geval vóór 1834, in sterker mate nog vóór 1886. Als Kerken konden zij niet spreken, zij moesten dit overlaten aan de personen of groepen van belijders. Nu zij zijn vrijgemaakt, is de dwaling te dezer zake niet verzwakt, maar versterkt. Bovendien worden zij van alle kanten aangevochten. Zij komen niet het minst om haar Schriftbeschouwing onder de Kerken van Gereformeerden oorsprong hoe langer hoe meer vereenzaamd te staan. Aan haar wordt een hangen aan de letter en een miskennen van den Geest verweten. Indien het Woord Gods onzen Kerken inderdaad dierbaar is, kunnen zij daaronder niet onaandoenlijk blijven, mogen zij er zich niet mee tevreden stellen, dat de Gereformeerde theologie de verdediging voert, maar moeten zij ook zelf de stem verheffen. Een hond blaft, zei Calvijn, wanneer zijn meester geslagen wordt. En zouden dan onze Kerken zich niet uit alle macht moeten verweren en alle middelen moeten te baat nemen, waar God in Zijn Woord op zoo drieste wijze wordt ont-eerd? Het mag geschied, dat het onzen kerken onder die bestrijding zóó benauid wordt, dat haar geloofsbelijdenis inzake de Schrift als een kreet uit diepen nood wordt geslaakt.

Eindelijk mag de bedoelde dogmavorming niet aan een volgende generatie worden overgelaten. De geschiedenis, ook van de Gereformeerde Kerken, leert, dat de geslachten, naarmate zij verder van een herleving des geloofs staan, in zuiverheid van belijden afnemen. En al gelooven wij, dat God machtig is om de geschiedenis ditmaal anders te schrijven, al hopen en bidden wij, dat de komende geslachten onder ons in trouw aan de belijdenis nopens de Schrift voor de vorige niet zullen onderdoen, waarborg, dat de historie zich niet zal herhalen, bezitten we niet. Wel betreuren we het, dat andere kerken in ons vaderland niet met ons samenwerken, maar toch zou het onverantwoordelijk zijn de dogmavorming in deze nog langer uit te stellen.

Alle factoren om wat wenschelijk wordt geacht ook praktisch tot uitvoering te brengen, zijn alzoó thans aanwezig. En mocht onverhoopt het resultaat van den arbeid Uwer Deputaten door de Synode niet geschikt worden geoordeeld om als officiële belijdenis te worden vastgesteld, zoo zou Uw vergadering deze zaak om die reden niet mogen laten rusten, maar naar andere mannen dienen om te zien, die het werk van Uw Deputaten verbeteren.

Deputaten hebben zich ook bij de praktische uitvoering strikt aan de opdracht der Synode van Groningen gehouden. Van hen wordt niet gevraagd de goldende belijdenisschriften op het leerstuk der Schrift te herzien. Ook niet om een belijdenis op te stellen, welke inzonderheid de artikelen der Confessio Belgica zouden vervangen. Hun last hield in of uitbreiding der belijdenisschriften, of nadere uiteenzetting. Dat stelt den eisch, dat een eventueel nieuw symbool zich zoo nauw mogelijk bij de bestaande belijdenisschriften zal aansluiten en niet in bloote herhaling zal vervallen van wat daarin reeds met genoegzame helderheid wordt beleden. Uw deputaten hebben zich dit bij de volvoering van hun mandaat gedurig voor oogen gesteld. Daarom is in de door hen aan te bieden proeve niet heel de leer der Schrift, inzonderheid die voor de vaststelling van een dogma in aanmerking komt, overgenomen. Natuurlijk was voor het logisch verband niet elke herhaling te vermijden. Maar deze werd tot een enkele uitdrukking of een enkele zinsmede beperkt. Overigens hebben Uw Deputaten er zich rekenschap van gegeven, wat naar hun inzicht geen uitbreiding of nadere uiteenzetting behoeft en wat wel.

Wat nu het eerste betreft, onder de punten, waarop uitbreiding of nadere uiteenzetting niet bepaald noodzakelijk werd geacht, zijn te noemen:

- a. de lijst der Kanonieke boeken;
- b. de leer van het getuigenis des Heiligen Geestes in verband met de Schrift;
- c. het onderscheid tusschen de Kanonieke en Apocriefe boeken;
- d. de volkomenheid der Heilige Schrift;
- e. de noodzakelijkheid der Heilige Schrift.

Een opsomming der Kanonieke boeken wordt gegeven in art. 4 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis. Bij een eventuele herziening onzer confessie zou stellig overwogen moeten worden of de vermelding „genaamd Paralipomenon“ thans nog wel zin heeft, of „het eerste van Ezra“, niet diende vervangen te worden door „Ezra“ en eenige andere vraagstukken. Wel zou misschien als uitbreiding kunnen worden beschouwd, dat de Klaagliederen, welke in de Nederlandsche redactie zijn vergeten, en het boek Habakuk, dat in de Nederlandsche uitgave van 1619 blijkbaar bij vergissing wegviel, alsnog uitdrukkelijk worden genoemd. Toch zou dit een verandering in den tekst der Geloofsbelijdenis zelf beteekenen en op revisie neerkomen en dit ligt — gelijk gezegd — niet in de opdracht aan Uw Deputaten verstrekt.

De leer van het getuigenis des Heiligen Geestes in verband met de Heilige Schrift is nog te zeer voorwerp van dogmatisch onderzoek, en de ontwikkeling ervan nog te weinig gemoengoed der kerken geworden, dan dat er aan

kan worden gedacht iets toe te voegen aan wat in art. 5 van onze Confessie dienaangaande wordt beleden.

Het onderscheid tusschen de Kanonieke en Apocriefe boeken wordt in art. 6 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis voldoende aangegeven.

Evenzoo behoeft aan de leer van de volkomenheid der Heilige Schrift, gelijk die in artikel 7 van onze Confessie wordt beschreven, niets te worden toegevoegd.

Een artikel op te stellen over de noodzakelijkheid der Heilige Schrift, zou den schijn wekken de dogmatiek in belijdenis te willen omzetten. De noodzakelijkheid blijkt voldoende en uit onze Confessie en uit onderstaande Proeve.

Indrukken van den dag. IV.

s.s. „Olympic“, Maandag 24 Maart.

Het leven aan boord is den geheelen dag gevuld, als men tenminste zijn dag door anderen vullen laat.

Er wordt heel lang getafeld.

Daarbij vraagt de voorgeschreven avondkleding iedereen dag opnieuw om tijd.

Wie alles aan boord wil meemaken en daarenboven geregeld zijn wandelingen maakt, houdt niet veel tijd over. Zoo worden er elken middag wederom georganiseerd. Waarin die precies bestaan, weet ik niet, want ik heb ze nog nooit bijgewoond. Maar de passagiers zijn er soms enthousiast over. Hierbij moet men rekening houden met de passagiers-psychologie. Het is, gelijk immer, als de mensch uit zijn omgeving gerukt is, een feit, dat velen zichzelf niet herkennen. Zoo geheel anders voelen zij zich. Komen er ook rond voor uit. Een gewiekst zakenman, die den ganschen dag niets ter hand neemt, maar het programma der maatschappij afwerkt, is hier geen zeldzaamheid.

Vandaag echter is de geest totaal omgeslagen. De landingskoois is aan het opkomen. De meeste dekstoelen zijn onbezet. Van tafel blijven velen weg. Zij laten zich bedienen in hun hut. Alles is bijna aan het pakken en aan het schrijven. Toch kan de boot, wind en weder dienende, eerst morgenavond New-York binnensloemen. Maar ofschoon men dit weet, maakt men zich nerveus, alsof het schip door een wonder te middernacht in een der New-Yorksche dokken kan worden vastgemeerd.

Wat is het moeilijk steeds evenwichtig te zijn. Meer dan in een trein doet men op een boot nieuwe kennis van den mensch op.

s.s. „Olympic“, Dinsdag 25 Maart.

Weinig vermoedde ik, dat ik vanavond nog aan boord mijn indrukken zou schrijven. Alles verliep zóó gunstig, dat de berekening niet te stout behoeft te worden geacht, dat tegen zes uur het schip de haven van New-York zou binnenvallen. Wel wekte de tijding, dat de „Europa“, het nieuwste schip van den Nord Deutschen Lloyd, dat een dag later van Cherbourg vertrok, dezen morgen reeds te New York was aangekomen merkbaar jaloezie op. Maar de „Olympic“ hield zich toch goed. Totdat in den namiddag opeens een nevel kwam opzetten. De kustlijn, reeds zichtbaar, verdween weer. Onder het melancholisch geluid van den misthoorn, bewogen we ons langzaam voort. Totdat plotseling de mist ons geheel insloot. We waren op slechts enkele mijlen van het lichtschip. De kapitein dorst niet verder en liet de ankers vallen. Een onwezenlijk gevoel, dat stil liggen op kalme zee, waar men dagen lang zich aan lichte slingeren gewend had. Een vreemde stilte! Het is, alsof een hart ophield te kloppen. Hoe lang zal het duren? Niemand, die daarvan iets weet. Een der officieren verklaarde: „wij hebben alles gedaan, wat in ons vermogen is, wij kunnen niet meer, alleen de loods kan hier helpen“. Maar het was niet waarschijnlijk, dat de loodsboot ons spoedig zou vinden. De misthoorn is buiten werking gesteld, van tijd tot tijd zendt de alarmklok seinen uit, waar we ongeveer liggen. Pessimisten en optimisten geraken in strijd. De eersten diepen dadelijk verhalen op van gevallen, waarin de mist dagenlang aanhield en een passagierschip buitengaats moest blijven. Natuurlijk werd door hen het gevaar van aanvaring breed uitgemeten. De eersten meenen, dat de loods elk oogenblik zal komen. Uur na uur verstrijkt. Lusteloos hangen de bewoners van het zeedorp in hun stoelen. Aan naar bed gaan denkt men niet. Velen loopen op het dek heen en weer en trachten met hun oog door den mist te boren. Geen lichtstipje wordt ontdekt. De stemming van onmacht maakt zich van allen meester. Alleen de loods kan redding brengen. Een harde les voor den mensch van vandaag, die het gevoel van natuurlijke onmacht en nog meer dat van geestelijke onmacht heeft uitgeschied. Hij heeft den mond vol van: „ik zal en ik kan“. De hemelsche Loods heeft hij niet nodig. Hijzelf zal zijn schip wel de veilige haven binnensturen. Jawel!

New-York, Woensdag 26 Maart.

Om half zeven in den morgen werden we gewekt. Om zeven uur moesten we aan het ontbijt zijn. Daar hoorde ik, dat de loods om half drie des nachts het schip had gevonden en naar de quarantaine had doen opstroomen. Hoelang we daar gelegen hebben, is mij niet bekend. Maar de derde

klas passagiers zullen wel heel vroeg uit hun bed zijn getrommeld. Hoeveel onder hen moesten op Ellis-eiland achterblijven! Welke verwachtingen daar worden verijld, de passagiers der andere klassen krijgen het niet te hooren. Het is in ons zeedorp als in heel de wereld. Wie wat meer betalen kan, vermoedt niet, hoeveel er wel wordt geleden. Wij moesten al varende voor de immigratie-ambtenaren verschijnen. Ik was den dokter, die de passagiers aan een medisch onderzoek moet onderwerpen, voorbij, eer ik er erg in had. Wel een bewijs, hoe streng het wordt geoefend! Of ik geen lezingen over politieke onderwerpen ging houden, vroeg een vriendelijk heer in onvriendelijk khaki. Ik moest even lachen. Mijn: „oh, no“ stelde hem gerust. Alles ging even coulant. Nog juist bijtijds kon ik mij aan het dek begeven om in de stralende ochtendzon het vergroende Vrijheidsbeeld mijn be- en verwonderingsbelasting te betalen. De beroemde New-Yorksche sky-lijn imponeert overdag niet als des avonds. Sinds mijn vorig bezoek zijn er eenige van die torenhuizen bijgekomen. Hoe hoog zal men over 50 jaar bouwen? Wie ze vergelijken wil met den toren van Babel, kent den business-geest van New-York niet. Men wil heusch niet zoo hoog klimmen dat het opperste in den hemel reikt. Mijn kennis-making aan boord met New-Yorkers bevestigde, dat de zakenman van New-York aan een hemel schier niet meer denkt. Alleen „wat betaalt“ heeft belang. Den hemel bereiken betaalt niet. Daarom koestert men zulk een gedachte niet.

Aan den wal wachtte Dr Burggraaff, die zoo vriendelijk is mij de eerste weken te vergezellen, mij op. Hij is in Nederland geen onbekende. Als bezielend prediker maakte hij zich vele vrienden. Ofschoon met drukke studie bezet onttrok hij zich niet aan het beroep, dat men in Nederland gedurig weer op zijn bereidheid om te helpen deed.

Een paar dagen blijven wij in New-York. Toen we tegen den middag langs een kerk wandelden, zagen we aan een kerkgebouw van de Reformed Church aan de Fifth Avenue, dat de bekende zendingman, thans hoogleeraar in de godsdienst-geschiedenis en de zendingavakken te Princeton, Dr Samuel Zwemer, daar vanavond een meeting zou houden. We maakten van de gelegenheid gebruik hem te hooren. Een der bovenzalen van de kerk, hoewel niet groot, was goed bezet. Na afloop drukte ik hem, dien ik bij mijn vorig bezoek had leeren kennen, even de hand en hij stelde zich aan mij voor als mijn gastheer gedurende mijn verblijf te Princeton. Daarmee opende hij mij een aangenaam vooruitzicht.

HEPP.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

Vrijheid in 't kerken?

Een der door mij ontvangen vragen, geldt wat ik korthedshalve maar noem „de vrijheid in 't kerken“, d.w.z. de kwestie, of het den leden onzer stads-, met name onzer gróóte-stads-kerken, die voor den herderlijken arbeid der Dienaren en het ambtelijk werk der Ouderlingen en der Diakenen, zoowel als voor het catechetisch onderwijs, een scherpbelijnde wijk-indeeling hebben, vrijstaat bij den Predikant hunner keuze ter kerk te gaan, dan wel, of ze, bij rond-prediken van de verschillende Dienaren, gehouden zijn steeds naar hun wijk-kerk op te gaan, en dus naar toerbeurt alle Dienaren te hooren.

Een oude kwestie, die reeds in de dagen van Voetius aan de orde was, waarover de laatste 50 jaar ook onder ons heel wat geschreven en gewreven is, en die, als zoo menig andere, wel nooit ten genoegen van alle menschen opgelost zal worden.

Ik kan me een geval denken, waarin ze voor de leden eener gróóte-stads-kerk opgelost werd. Als n.l. de kerkeraad, om ernstige redenen, die geblijkt worden door al wie den opbouw der gemeente niet achterstelt bij eigen stichting of smaak, besloot, de wijk-indeeling óók door te voeren ten opzichte van het kerkgebouw, waarheen men op zal gaan. Aan zulk een besluit zou een gereformeerd Christen zich natuurlijk onderwerpen.

Doch waar dergelijk een regeling door den kerkeraad niet werd gemaakt — en voor zoover ik weet, bestaat die nergens in ons Land — schijnt me de vrijheid der gemeentelieden, om bij den Dienaar of de Dienaren hunner keuze ter kerk te gaan, moeilijk te betwisten. De Heilige Schrift verbiedt dat met geen enkel woord, en ik ken evenmin een of ander in Gods Woord rechtstreeks geopenbaard — of ook een uit de openbaring der Schrift afgeleid — beginsel dat het verbieden zou.

Intusschen is ook hier de Christelijke vrijheid geen bandeloosheid, maar stelt ze ieder voor zich den eisch, dat hij de vraag, of hij haar al of niet zal gebruiken, en, indien het eerste, in hoever hij haar gebruiken zal, niet door vleeschelijke willekeur, maar door heilige motieven late beslissen.

Niet de persoonlijke sympathie voor een of twee Dienaren, noch aesthetische genieting of andere bevrediging mag daarbij den doorslag geven. Wat

beslissen moet is eigen stichting (iets anders dan aesthetische bekoring!) en, daarnaast en niet minder, de stichting der gemeente.

En dan zal de beslissing wel niet bij allen, en ook niet onder alle omstandigheden, dezelfde zijn.

Want ook de omstandigheden spreken hier een woord mee.

Ik zou er b.v. naar het me voorkomt, geen bezwaar in hebben o.g. meestal bij dien Dienaar ter kerk te gaan, wiens prediking zich het meest aansluit bij mijn persoonlijk zieleleven, zoolang geen van de Dienaren, door het liefdeloos gebruik dat de gemeenteleden van hun vrijheid maken, ontnoedigd en verlamd dreigde te worden. Terwijl ik, zag ik, dat het gevaar voor dit laatste dreigde, het mijn plicht zou kunnen rekenen, bij den miskenden Dienaar ter kerk te gaan.

Ik zou me ook het geval kunnen denken, dat in de kerk, waartoe ik behoorde, een Dienaar — niet om de degelijkheid zijner prediking, maar enkel om z'n mooie stem, z'n mooie volzinnetjes, de mooie versjes, die hij zoo mooi te pas weet te brengen, of welke andere futiliteit ook die een prediker volle kerken kan bezorgen — op ongewettigde en overdreven wijze werd nagelopen; en dat ik het daarom m'n Christelijke roeping achtte, bij wijze van protest, en om een voorbeeld te geven, gedurende geruimen tijd bij zulk een Dienaar niet te kerken.

Ook uit een andere overweging zou ik tot zulk een gedraging kunnen besluiten.

Het zou b.v. kunnen zijn, dat een der Dienaren van de kerk waartoe ik behoorde, inderdaad zoo ver boven al de anderen uitblonk in macht om het Woord te bedienen, dat het een gewetensvraag voor me werd, of ik wel naar den eisch der liefde handelde, met me elken Zondag maar weer een plaats onder zijn gehoor te veroveren, zonder er me erover te bekommeren, dat ik daardoor, in gemeenschap met de overige stormloopers, anderen die evenveel recht op den dienst van den gevierde hebben als ik, beroof van de gelegenheid hem te hooren. O, dat hollen en dringen en vechten om een plaatsje — en dat triumfeeren in het machtigworden ervan, is in den grond zoo'n liefdeloos en harteloos gedoe... „Een iegelijk denke niet aan het zijne, doch ook aan hetgeen dat der anderen is“.

Ook zou het kunnen gebeuren, dat ik inzag, om niet eenzijdig te worden of in zekere eenzijdigheid te worden gesterkt, niet altoos de bediening te moeten zoeken van den Dienaar die me — laat ik het zoo noemen als het doorgaans heet — het best bevalt, — maar, althans van tijd tot tijd, me te moeten zetten onder het gehoor van een tegenvoeter. Want voorkeur voor een bepaalden Dienaar kan voorkeur voor me-zelf beteekenen, en voorkeur voor me zelf is naar alle waarschijnlijkheid voorkeur voor een of andere eenzijdigheid.

Ook zou het kunnen zijn, dat ik met eenige

beklemming dacht aan de onmogelijkheid voor de Opzieners der gemeente, om, bij het Zondagsche boompje-verwisselen van de leden der verschillende wijken, het kerkgaan der gemeenteleden te controleren, en daarom oordeelde, dat ik mijn vrijheid voor een deel ten offer had te brengen aan het opzicht.

En zoo zou ik meer kunnen noemen, dat wel verdient even onder onze aandacht te komen, als we gaan denken over het gebruik, dat we hebben te maken van onze vrijheid in ons kerkgaan.

Misschien kan dit hier of daar iemand helpen, bij het vaststellen van wat in zijn geval „de goede en welbehagelijke wil Gods zij“.

V.

F.

LITERATUUR EN KUNST

Hans Nielsen Hauge. ¹⁾

In den regel bespreken we in deze rubriek van ons blad geen vertaalde boeken, omdat wat van eigen bodem is, al meer dan de beschikbare ruimte vordert. Gaarne echter maken we een uitzondering voor zulke boeken, die in het bijzonder de aandacht van onze lezers verdienen, hetzij omdat ze als literair kunstwerk uitmunten, of wel omdat ze wegens hun inhoud belangrijk zijn.

Deze laatste reden is het, die ons in dit artikel aan de orde doet stellen de levensbeschrijving-inromanvorm van Hans Nielsen Hauge, door Jacob B. Bull, uit het Noorsch in 't Nederlandsch vertaald door Dr. J. Henzel. Want de figuur van Hauge, den Noorschen volksprediker uit het begin der 19e eeuw, is merkwaardig genoeg om hem te kennen. De richting, naar hem het Haugianisme genoemd, heeft grooten invloed geëffend in het Noorwegen der vorige eeuw en bestaat nog altijd, als een vorm van lekenarbeid, gelijk de officiële term luidt, misschien zouden we kunnen zeggen: als een evangelisatie-richting, zij het dan, dat ze niet meer die beteekenis heeft, die ze heeft gehad.

In den eigenaardigen stijl van een Noorsch verhaal van omstreeks 40 jaar geleden, eenigszins ouderwetsch van vorm en met de afwisseling in effect, die in 't bijzonder het Noorsche volksboek eigen is, wordt in dit boek de geschiedenis van Hans Nielsen Hauge verteld.

Hij was een boerenzoon (geboren 1771), die reeds als kind geestelijke werkzaamheid vertoonde en, nadat hij op een wonderlijke wijze van den ver-

¹⁾ Uitg. G. J. A. Ruys U. M. Zeist.

theologische en administratieve verwikkelingen die zich toen ter tijd, dat is omstreeks het jaar 1865, hebben voorgedaan.

De titel van het boek, la barrière, de slagboom, de scheidsmuur, is doorzichtig genoeg dan dat wij er uitvoerig commentaar op zouden geven. Toch heeft la barrière nog een zeer specialen zin.

In het Normandische dorp Raymesnil hebben de modernen op zekeren Zondag de kerk op een ostentatieve manier en bij wijze van protest verlaten. Na dien Zondag vergaderen zij in een eigen gebouw en onderhouden een eigen predikant. Hun dominé is Monsieur d'Amboise, een welwillend, vredelievend man die zich niet begrijpen kan, waartoe ter wereld een scheiding noodig is tusschen zonen van hetzelfde huis.

De dominé der orthodoxen is een in den dienst van het evangelie vergrijsd prediker, Monsieur Estienne, een man uit één stuk, die weet dat zijn Evangelie geen transigeeren gedooft. Als het verhaal begint, is er verandering gekomen in de politieke verhoudingen en bestaat er alle kans dat, als de modernen van Raymesnil een protest indienen bij de Regeering, zij een gewillig oor zullen vinden en de kerkgebouwen terug zullen krijgen.

Dominé Estienne kan den toestand niet meer overzien en het werk niet meer aan. Hem wordt toegevoegd een jonge candidaat, David Allègre. Spoedig, na diens komst, triomfeeren de modernen. Met hulp van de politie dringen ze op een Zondag de kerk binnen, en hun predikant beklint den kerk. De oude dominé Estienne krijgt van de keizerlijke regeering bericht van zijn ongevraagd ontslag. De schildering van de wanhoop van dezen grijsen dienaar des Evangelies vormt een van de mooiste hoofdstukken van het boek. Geheel verdoofd door den slag die hem treft, meenende van God en menschen verlaten te zijn, ontvlucht hij het huis en begeeft zich, met het doel zich van 'kant te maken, naar de rotsen die steil uit de zee oprijzen.

Als hij toeval komt David Allègre, die in een rijtuigje op weg is naar een zieke, voorbij de plaats waar hij in de verte zijn ouden kollega blootshoofds en in de houding van een zinnelooze op een hoogst gevaarlijke plek der rotskust ziet zitten. Het ergste vreesend, snelt hij er heen en bevindt zich dan tegenover de oudste dochter van dominé Estienne, die haars vaders vlucht had bemerkt en hem nagelopen was. Samen spreken ze met den wan-

drinkingsdood was geroed, zich door God geroepen voelde tot Zijn dienst, onder de menschen van zijn omgeving en zijn stand. Het was juist de tijd van de verwatering door een geloof-aanvretend Rationalisme, waartegenover de doode orthodoxie geen kracht ontwikkelen kon. Dieper geestelijk leven, gezonde mystiek was schaarsch geworden: formalistische Godsdienstigheid was nog de beste vorm van religieus leven, maar ook die leed onder onverschilligheid en critiekzecht.

Hauge begon met in zijn naaste omgeving tegen de godsdienstloosheid op te treden en van 1797 af trok hij als boetprediker geheel Noorwegen door, overal gehoor vindend, met name onder de eenvoudigen. Zijn prediking stond in den methodistischen toon, en, zelf voortgekomen uit de lagere volkskringen, wist hij de harten der menschen te treffen. Meer en meer vereenigden zijn aanhangers zich tot z.g. konventikelen, die, zonder zich bepaald van de officiële kerk af te scheiden, een eigen gemeenschap gingen vormen, waarin de lekenprediking de gewone vorm was. Het konventikel-plakkaat van 1741 verbood echter prediking door leken, en, toen de beweging wies, werd tegen Hauge en zijn aanhangers deze wet in werking gesteld. Telkens weer werd Hans Nielsen Hauge gearresteerd, tien maal in den tijd van eenige jaren. Maar de bitter vervolgd en door allerlei geweldpleging gekweld man werd met steeds grooter vuur beziel, en, nauwelijks uit de gevangenis bevrijd, trad hij weer op onder het volk, dat zich aan hem ging hechten en in zijn martelaarschap hem als een Godgezant ging vereeren.

Toen achte de regeering den tijd gekomen, om hem voorgoed onschadelijk te maken. In 1804 werd hij tot een langdurige gevangenschap veroordeeld en vrijwel onafgebroken zuchtte hij zeven jaar lang in een met hardheid toegepast arrest. En toen na zijn eindelijk invrijheidsstelling hij nog met zijn lekenprediking bleef voortgaan, volgde de zwaarste straf: dwangarbeid, dien hij andermaal twee jaren ondergaan moest. Door al de ontbering en het onervorende gevangenisleven had zijn gezondheid ernstig geleden en toen veranderd inzicht (en tegelijk een van alle kanten samengestroomd losgeld) hem eindelijk een definitieve vrijheid waarborgden, was zijn kracht gebroken. Hij stierf in 1824.

Maar zijn lijden was niet vergeefs geweest en zijn arbeid bleef niet vruchteloos. Een opwaking van oprecht geestelijk leven was over geheel Noorwegen gebracht, de geheel verkwijnde mystiek weer opgebloeid en het recht op vrije godsdienstoefening als onbetwistbaar onder het volksbesef levendig geworden. De wet van 1741 werd ingetrokken en in 1845 volgde de erkenning van algeheele godsdienstvrijheid. De „lesare“, Hauge's volgelingen, bleven een krachtige gemeenschap tot diep in de 19e eeuw.

hopige, brengen hem tot zich zelve en tot het oude Godsvertrouwen. De oude man verlaat met zijn gezin Raymesnil. Allègre neemt zijn taak geheel over, en installeert zich met zijn moeder op de pastorie. Esther blijft in Raymesnil haar betrekking van onderwijzeres waarmaken. Zij heeft Allègre lief, maar, onthloot van alle gratie, werkt haar liefde eerder irriterend dan weldadig op den jongen predikant. Dicht bij de pastorie is een barrière, een landhek. Aan gene zijde ervan woont een der rijkste leden van de moderne fractie der gemeente, Turquet. Reeds op den eersten dag van zijn aankomst heeft Allègre de oudste dochter van dat gezin opgemerkt. Judith, een buitengewoon mooie jonge vrouw. Al spoedig blijkt hem, dat hij Judith lang niet onverschillig is. Zelfs toont zij toenadering op verschillend gebied. Maar zij behoort niet tot die lauwen, die ter wille van een liefde, de beginselen op zij zetten. Ze is met hart en ziel modern en wil van geen wijken weten. Voelt zij het nu? La barrière is het hek dat de tuin der pastorie scheidt van het land der Turquets. La barrière is ook de onoverkomelijke hindernis, die hem scheiden zal van haar welke zijn ziel en zijn vleesch begeeren, maar dieimmer de vrouw van den orthodoxen leeraar van Raymesnil worden kan. Esther Estienne daarentegen, naar wie niets in hem aantrekt, hij voelt het, dat zal de ijverige, de getrouwe, de dienende, de volmaakte domineesvrouw zijn.

Die twee vrouwenfiguren, Judith, de schoone, en Esther, de gratieJooze, komen telkens tot hem op de belangrijkste momenten van zijn bestaan en strijden om den voorrang. De gevoelens die zij in in zijn ziel doen geboren worden, vormen een belangrijk „Leitmotiv“ in deze pastorale symfonie.

Ik weet geen beter middel om belangstelling te wekken voor een in een vreemde taal geschreven werk, dan schrijver of schrijfster zelf het woord te laten en dan voor tolk te dienen. Ter kennis-making met het belangrijke en merkwaardige boek van Mevrouw Marion Gilbert, geef ik de vertaling van twee hoofdstukken, die elkaars „pendant“ vormen. En zoowel voor de „stemming“ die in den roman heerscht, zoowel als voor de plaats welke de beide meisjes in het verhaal innemen, zijn deze hoofdstukken karakteristiek.

A.

Dr J. W. M.

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELIJKE SCHEISEN

La Barrière.

I.

Mevrouw Marion Gilbert is haar loopbaan begonnen in de journalistiek en met het vertalen van Engelsche boeken.

Op raad van Léon Frapié heeft ze zich toegelegd op de romankunst. Zoo lang hare kinderen nog klein waren, heeft ze haar letterkundigen arbeid moeten onderbreken, maar sinds hare huiselijke bezigheden haar elken avond een viertal uren vrijlaten, is haar productiviteit benijdenswaardig geworden. In betrekkelijk kort tijdsverloop zijn zes groote romans van haar verschenen, welke haar naam hebben gevestigd.

La Barrière behandelt een in de Fransche letterkunde hoogst merkwaardig onderwerp: een kerkelijken strijd. Niet een episode uit den bekenden strijd tusschen Jansenisten en Katholieken, maar een echten kleinen kerkelijken strijd zooals die zich in vele gemeenten van ons vaderland heeft afgespeeld. Strijd tusschen modernen en orthodoxen om een kerkgebouw. En de lezing van La Barrière overtuigt ons, dat staatkundige grenzen of verschillen van klimaat, temperament of taal geen afscheiding beteekenen voor geestelijke conflicten, en dat in den boezem van het Fransche protestantisme dezelfde gevoelens leven en botsen als in dat van de vaderlandsche erve.

La Barrière is een hoogst eenvoudig en solide geconstrueerde roman. De waarde en de spanning van het boek liggen dan ook niet in eenigerlei complicatie van feitspel, maar in de uitbeelding der karakters, der toestanden op kerkelijk gebied en der sfeer die het schoone en vruchtbare land van Normandië omhult.

In een voorbericht zegt de schrijfster, dat haar roman het slechts in geringe mate verdichte verhaal is van ware gebeurtenissen, welke haar in haar jeugd zijn verteld, en die toen een diepen indruk op haar hebben gemaakt. De bekende historicus van het Fransche protestantisme, Dr Ch. Bost, heeft haar ter zijde gestaan in het ontwarren van de

Dat wordt levend van kl persoc gespre den m baar C

De bekend strijd bij des in de gewoo bij ver ander volks zou.

Een een be rijkend den le

HE

Als en de voort Redac sie in een s bespre dan u bemoe men t sugges zich e

Emi genote boeke reis o auteu De Du "14" b derde trekke behan schied Lud Europ opgekl tionale Toes privaa zocht, werd en Sh heden four, Londe bijgeza missie

Het korte wig (uit ee indust ten in reizen zijn p koopm schrijf ma's vóór politie rij gr de vo Wilhe Dehme Hij vaardt maanc gione reizen

Ps; literat gevoel de he heerer Mas levens nologi denis, boog beeld